

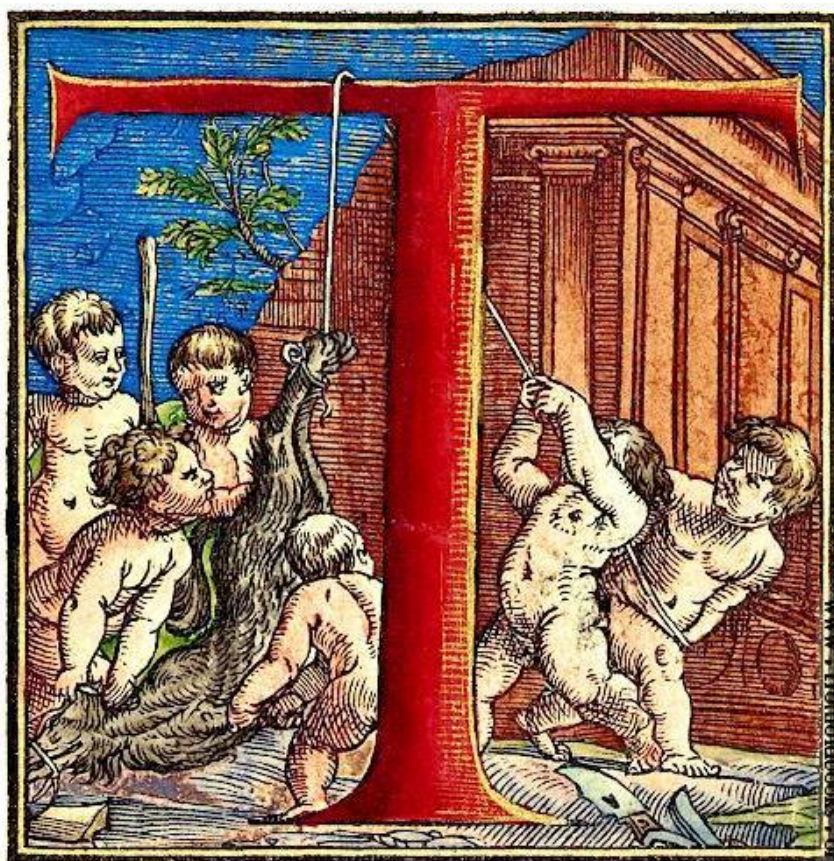
T

T (písmeno) - pozri *tau*

<http://www.fromoldbooks.org/Search/?kw=lettert> (iniciály T)



Iniciála T s motívom tanca smrti (A. F. Butsch: Die Bücher-Ornamentik Der Renaissance, Vol I., 1878)



Iniciála T. Anjeličky vešajú vlka (Andreas Vesalius: „Fabrica ...“, 1543)

T (skupina) - milánska futuristická skupina
tabak - pozri *humidory*



S. Protopopov: Práca v tabačiarni 2 (1935-1936)



S. Protopopov: Práca v tabačiarni 4 (1935-1936)



S. Protopopov: Práca v tabačiarni 3 (1935-1936)

S. Protopopov: Práca v tabačiarni 1 (1935-1936)

Tabán - pozri *Maďarsko*

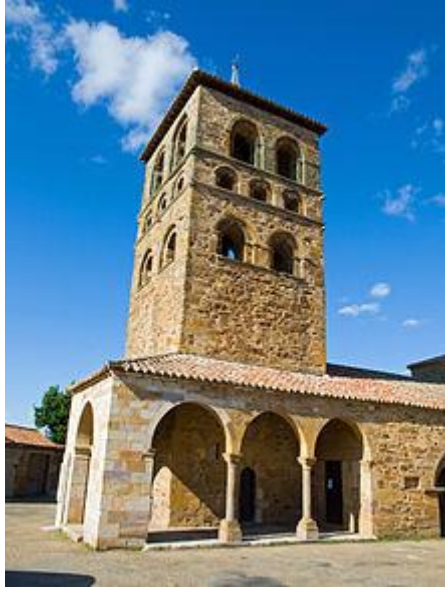
<http://en.wikipedia.org/wiki/Tab%C3%A1n>



V. Aba-Novák: Tabán

Tabara/Tavara/Tavari - kláštor postavený pri úpätí podhoria Sierra de la Culebra a pozdĺž toku rieky Casal; založený v 9.st. vďaka iniciatíve dvoch mníchov, sv. Froilána a sv. Antilana, ktorí boli neskôr menovaní biskupmi Leónu a Zamory, po víťazstve Alfonsa III. Veľkého v bitke pri Polvoraria; kláštor čoskoro dosiahol pozoruhodnej nádhery; kroniky uvádzajú, že sa skladal z dvoch spoločenstiev, ktoré tvorilo viac než šesťsto mníchov a mníšok, čím sa zaradil kláštor medzi jeden z najľudnatejších; po storočí svojej existencie z neznámych dôvodov pôvodný kláštor mizne, zrejme zničený moslimským vládcom Almanzorom, a potom sa objavuje ako prestavaný; počas svojho krátkeho rozkvetu sa tabarský kláštor preslávil knihami kopírovanými a iluminovanými v jeho *scriptoriu*; zachované kusy predstavujú najkrajšie a najpôsobivejšie iluminované rukopisy stredoveku a prezentujú *mozarabské umenie*; na rukopisoch pracoval učiteľ Magius, jeho žiak *Emeterio*, miniaturistka mníška Ende a pisár Senior; pozoruhodnými rukopismi z tejto dielne sú *Beatus Tabara* a *Beatus Girona*, v ktorých je známa stránka s *Vežou Tabara*; zobrazuje dielňu s písucim *Emeteriom* a jeho asistentmi; veža boa pýchou odpisovačov: jeden z nich vykrikol: „Ach, vysoká kamenná veža tabarská!“ pôvodná veža bola nahradená vežou románskeho kostola postaveného v 12.st.

http://es.wikipedia.org/wiki/Monasterio_de_San_Salvador_de_Tábara



Veža románskeho kostola San Salvador de Tabara (12.st.)

tabard - odev heroldov v tvare *dalmatiky* so znakom; porovnaj *tabion* na byzantskom *plášti*; pozri *heraldika*, *herold*; *móda*; *odev*



Stredoeurópsky grafik z 19. storočia, pravdepodobne J. Bikkessy Heinbucher: Uhorský korunovačný a erbový herold (kolorovaná litografia, 1830)

tabernákulum/tabernákel - z lat. tabernaculum – „chyža, stan“; *svätostánok*

1. baldachýnový prístrešok nad *náhrobkom* alebo *oltárom*
2. iný názov pre *sanktuárium* alebo *cibórium*
3. skrinka na *mense* oltára k uchovávaní *Najsvätejšej sviatosti oltárnej*; pozri *edikula* 5
4. tiež názov pre *fiálu* - ozdobný článok zo stĺpov a hrotitej strechy na gotickom *opornom pilieri* v tvare tabernákula

<http://sk.wikipedia.org/wiki/Tabern%C3%A1kulum>



Tabernakulum (kostol v Gouaux-de-Larboust, Francúzsko)



A. Orcagna: Tabernakulum (Orsanmichele, Florencia, 1352-1360)

Tabita - z hebr. tabja – „gazela“

Tabitha alebo Dorkas bola v Novom zákone žena, ktorú vzkriesil z mŕtvych *apoštol Peter* (*Skutky apoštolov 9,36*)

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Tabita>



Guercino: Vzkriesenie Tabitky apoštolom Petrom (lavírovaná kresba, 17.st.)

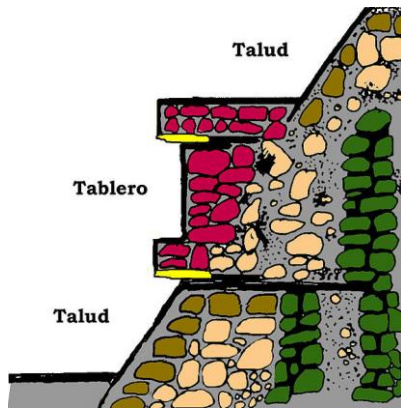


Guercino: Sv. Peter kriesi Tabitu (17.st.)

Tabiti - skýtska bohyňa ohňa, tepla, svetla; ochrankyňa stád a všetkých zvierat; Rimanmi stotožňovaná s *Vestou*; pozri *bohovia ohňa, bohovia svetla*

tablero/tablet - vodorovná doska, plocha, architektonický článok mexickej *pyramídy*; pozri *Teotihuacán: Slniečna a Mesačná pyramída*

tablero-talud - kombinácia architektonických dvoch prvkov v mexických pyramídach: dosky (*tablero*) a šikmej plochy (*talud*); používaný pri stavbe mexických *pyramíd*; pozri *architektúra mexická*



Rôzne typy systému tablero-talud:

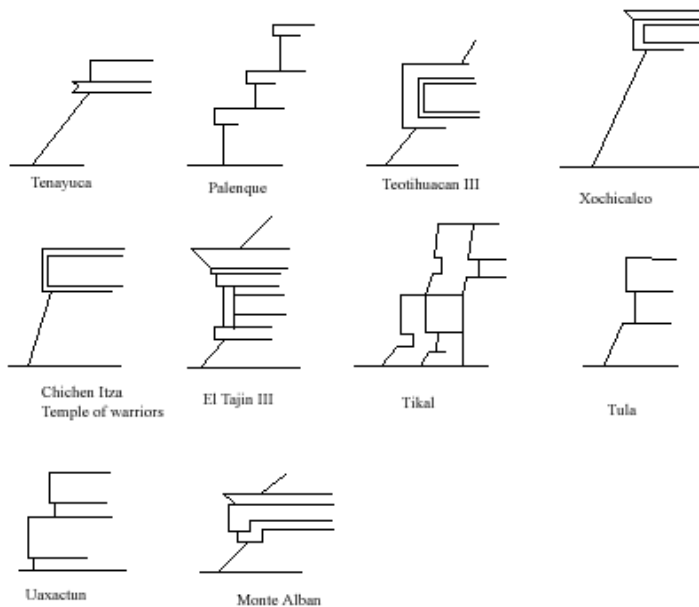


table-top - spôsob ateliérovej fotografickej techniky; snímané prostredie a fiktívne deje sú vytvorené pomocou modelov, kulís apod.; pozri *fotografovanie*

tablinum - z lat. tabula – „stôl“

1.pôvodne jedáleň v rímskom *átriovom dome*; pozri *rímsky dom*

2.reprezentatívna miestnosť na prijímanie hostí, prípadne pracovňa; tablinum situované na pozdĺžnej osi *dispozície* uprostred zadnej steny *átria*; pozri *rímsky dom*

3.skrinka na *relikvie*; pozri *lipsanotéka, relikviár*

tablion - veľký *kosodĺžnik* na byzantskom plášti ako výraz spoločenského postavenia; pozri *móda*

<http://fr.wikipedia.org/wiki/Tablion>



Cisár Justinián (Ravenna)

Tableau Vivant - franc.; znamená „obývaný obraz“; termín opisuje skupinu vhodne oblečených hercov alebo modelov umelca, starostlivo usporiadaných a často teatrálne osvetlených; po celú dobu trvania obrazu ľudia nehovoria ani sa nepresunujú; prístup tak prebral javiskovú umeleckú formu javisko s maľbou či fotografovaním; dnes ju využívajú ju moderní fotografi; avšak rozkvet zažila v 19.st. pod našim názvom „živé obrazy“; živé obrazy boli hlavným rysom osláv kráľovských svadieb, korunovácií a kráľovských vstupov do miest; herci často napodobňovali sochy pozdĺž dráhy hlavného sprievodu; Jean-François Chevrier prvý razil termín Tableau Vivant vo vzťahu k umeleckej fotografii v r. 1970-1980

http://de.wikipedia.org/wiki/Tableaux_vivants



Jamie Baldrige: Vzor oškľivosti (Tableau Vivant, digitálna fotografia, 2014)

tabló - obraz zostavený z podobizní, zvyčajne fotografických

Tábor (hora v Galilei) - pozri *Premenenie Pána, táborské svetlo*

tábor svätých - mesto svätých

táborák - vatra, táborák

táboriti - radikálna odnož *husitského* hnutia, ktorá vybudovala roku 1420 vlastné mesto Tábor v južných Čechách na rieke Lužnici (meno mesta podľa hory Tábor v *Izraeli*, ktorú dobyl izraelský vodca Bárak; v Kristových časoch od 4.st. bola podľa tradície hora Tábor miestom *Premeny Pána*; základom učenia táboritov boli tzv. Štyri pražské artikuly: 1.slobodné hlásanie Božieho slova; 2.podávanie *eucharistie* „pod obojím spôsobom“ (chlieb aj víno); zákaz cirkevným predstaviteľom disponovať majetkom a podieľať sa na svetskej moci); 4.tresty *smrteľných hriechov* patria všetkým bez rozdielu; základnou ideou učenia táboritov bola viera v možnosť bezprostredného nastolenia *Kráľovstva Božieho* na zemi za pomoci násilia (pozri *diktatúra*); táboriti neuznávali kostoly a väčšinu cirkevných obradov a sviatkov; hlásali nutnosť všeobecnej rovnosti a spoločného vlastníctva; zaväzovali sa k disciplíne a skromnosti; odsudzovali krčmy, hráčstvo (pozri *hry*), tanec a ďalšie svetské zábavy (odmietli extrémne požiadavky *pikardov* týkajúce sa odmietania *sviatosti oltárnej* a väčšiny cirkevných obradov, rovnako ako popieranie existencie *Boha* a *diabla*; najvýznamnejším predstaviteľom táboritov bol Prokop Holý; pod jeho vedením bolo učenie táboritov šírené aj v Nemecku a Sliezku (tzv. *Spanilé jazdy*); Prokop Holý padol roku 1434 v bitke pri Lipanoch; posledným vodcov táboritov bol Jan Roháč z Dubé, ktorý bol zajatý a popravený 1437; na učenie táboritov do istej miery nadväzoval náboženský a filozofický mysliteľ Peter Chelčický (†1460), ktorý ako prvý vyvrátil cirkevné učenie o trojakom ľudu (stav panský, kňazský a sedliacky s rozdelenými úlohami: vláda, modlitba, práca) a ovplyvnil založenie *Jednoty bratskej*; pozri *inkvizícia, cirkev, kresťanské rády, kacírstvo; picardi/ pikarti; chiliazmus, husiti, adamiti*

<http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Hussitenpredigt.jpg>

táborské svetlo - v súvislosti heslom *hesychazmus*: mystická forma *pravoslávnej* religiozity, ktorá prekvitala predovšetkým medzi byzantskými *mníchmi* v neskorom stredoveku; hesychazmus nabáda k celkovému upokojeniu, kedy môžeme dôjsť k mystickej vízii táborského svetla (nestvoreného svetla samotnej božskosti, ktoré videli traja apoštoli pri *Premenení Pána* na hore *Tábor v Galilei* (preto táborské svetlo)

Tabríz – perz. تبریز; ázerbajdž. تبریز / Təbrī

pozri *koberec orientálny; Irán*

<http://en.wikipedia.org/wiki/Tabriz>

tabrízská škola - jedna z maliarskych škôl *islamských miniatúr*, založená v 16.st.v juhozápadnej časti Iránu (*Perzia*); škola bola pod silným východným vplyvom (motívy kvetín, stromov, oblakov, horské krajiny, bájne zvieratá: *drak, fénix*); tabrízská škola sa vyznačovala monumentalizujúcimi miniatúrami, ktoré v 2.pol. 14.st. tvorili jeden z vývojových vrcholov *perzskej miniatúry*, reprezentovaný najmä Firdausiho *Knihou kráľov* (1350-1370 v Tabríze); *iluminátor* tu použil vedľa žiarivých farieb značné rozpätie zlata a jedinečným spôsobom scelil krajinu s figurálnymi výjavmi (čo znamená, že jej tvorcami boli šiitskí moslimovia, ktorí pripúšťali zobrazovanie živých bytostí; preto tabrízsku škola je súčasne jednou zo škôl *perzského miniatúrneho maliarstva*, ktoré bolo maliarstvom šiitských moslimov); miniatúry tabrízskej školy: *Diván K. Kirmáního* (1396) a miniatúry rukopisu *Nizámího o Chosroovi a Šírín* (1405-10) boli písané už novým písmom a boli prostejšie komponované obdobne ako diela *bengálskej školy* tohto obdobia; *tabrízská, šírázská a bagdádska škola* dospeli k vytvoreniu dvorského slohu, hoci počas vlády *Timurovcov* bol strediskom ríše *Samarkand*; práce nesú rané rysy nového obdobia, medzi ktoré patril priestorový cit a živé podanie figúr, zmysel pre dej a atmosféru; v Tabríze vytvorený dvojzväzkový iluminovaný epos o živote *Timúra* (1397); pozri *maliarstvo islámske*

tabu - z polynéz. jazykov; to, čo existuje mimo zákon; magicko-rituálny zákaz, ktorý má chrániť pred neporiadkom vedúcim ku skaze; porušenie je trestané nadprirodzenými silami; tabu je súčasne aj ochranou tabuizovaného predmetu (osoby, činnosti) > tabu sa chápe aj ako posvätené a sväté (pozri *JVHV*), aj ako zakázané, nebezpečné a nečisté; v *kresťanstve strom poznania v rajskej záhrade*; v islamskej mytológii boli v *raji* dva tabuizované stromy: *oliva* a *figovník* (*Biedermann*); *straka* (*Becker*) pozri *mágia, ritus, náboženstvo, totemizmus, boh; Jahve; nedotknuteľnosť, anikonizmus*

<http://it.wikipedia.org/wiki/Tab%C3%B9>

Tabula Rogeriana - pozri *Gog a Magog*

http://en.wikipedia.org/wiki/Tabula_Rogeriana



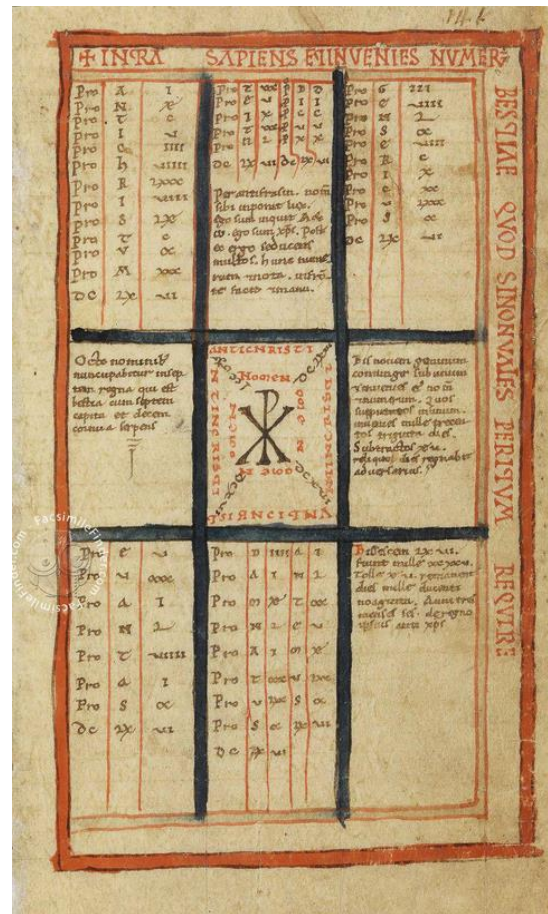
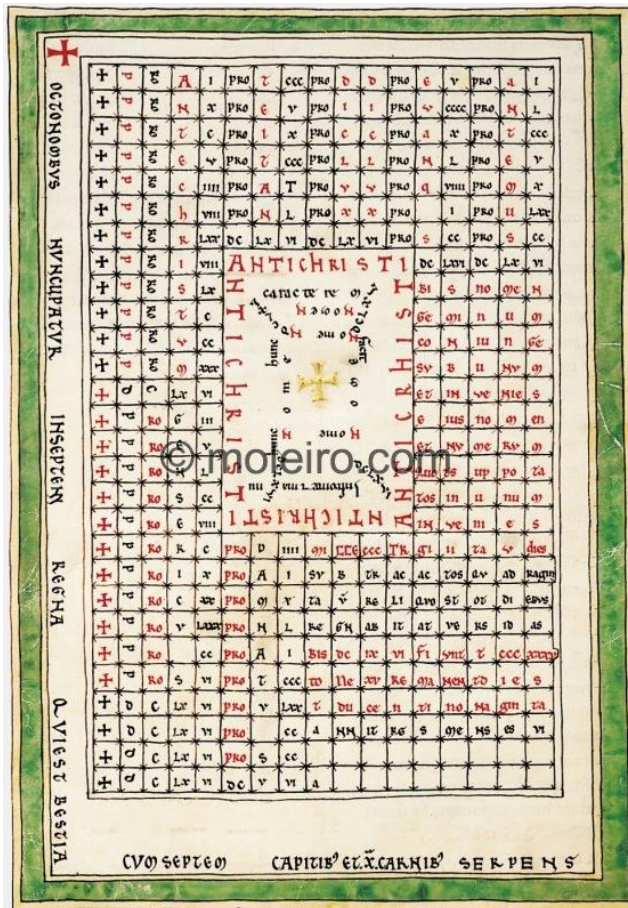
Krajiny Goga a Magoga (Tabula Rogeriana, 1154)

Tabulae Dacicae - Baleka v súvislosti s heslom *polyptychon*: súbor doštičiek potiahnutých voskom z 2.st., nalezenej v Sedmohradsku v Rosia Montana; pozri *dielo literárne*

tabularium - *rímsky archív*; pozri *rímska architektúra*

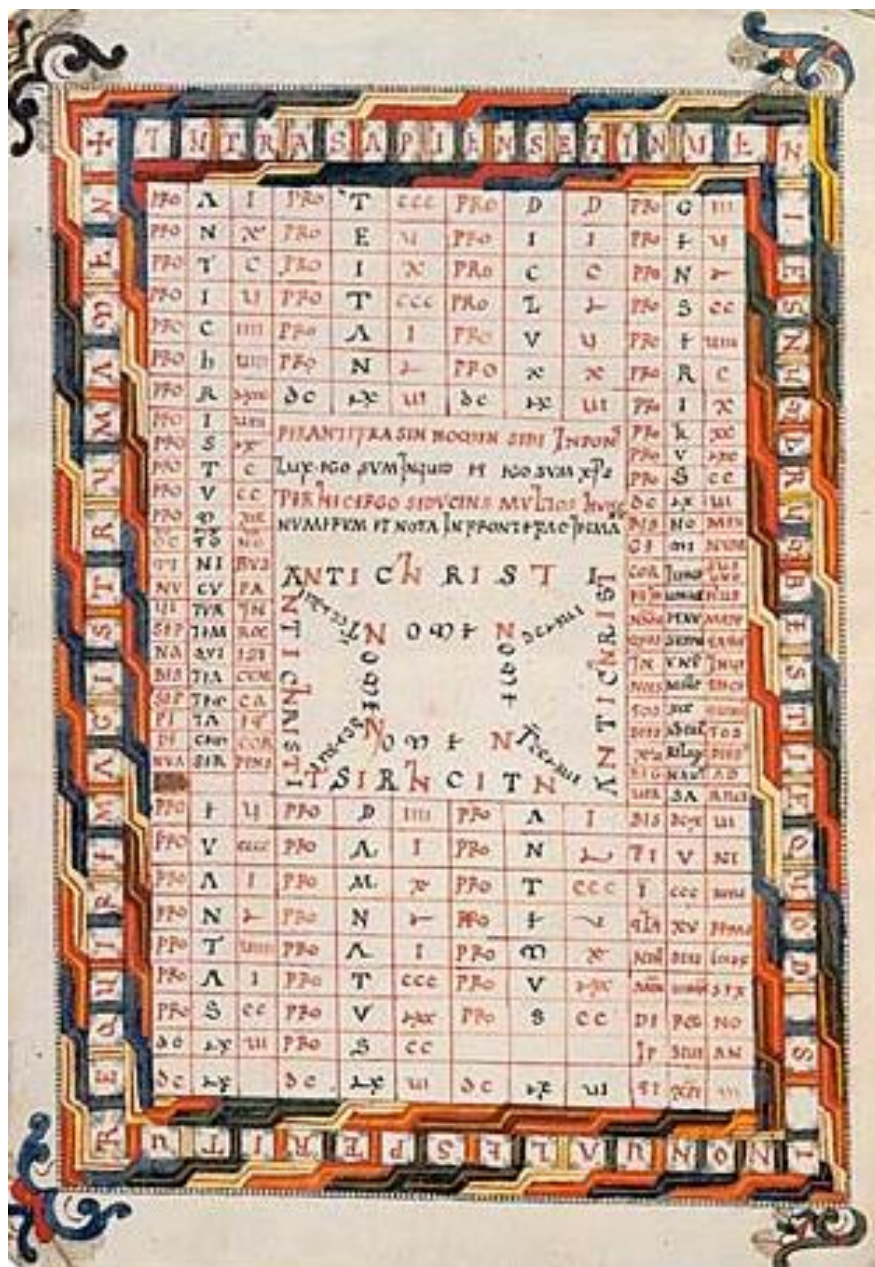
tabuľka antikrista - tabuľky určené pre výpočet *čísła šelmy/čísła 666* (*Antikrista*) zo *Zjavenia Jána* (13,6); tabuľky sú prevzaté z komentárov k Apokalypse od *Victorina z Pettau* (†303/304), ktoré

neskoršie vydal *Hiernonymus* (†420); tabuľky prežili iba v *Beatových komentároch*; v rôznych kódexoch sú usporiadané rôznym spôsobom, v rôznych radoch; v centrálnom poli sa objavuje stôl Antikrista s krížom; nápisy okolo stola uvádzajú osem mien (rôznych podľa konkrétneho textu), číselná hodnota písmen nezodpovedá vždy 666



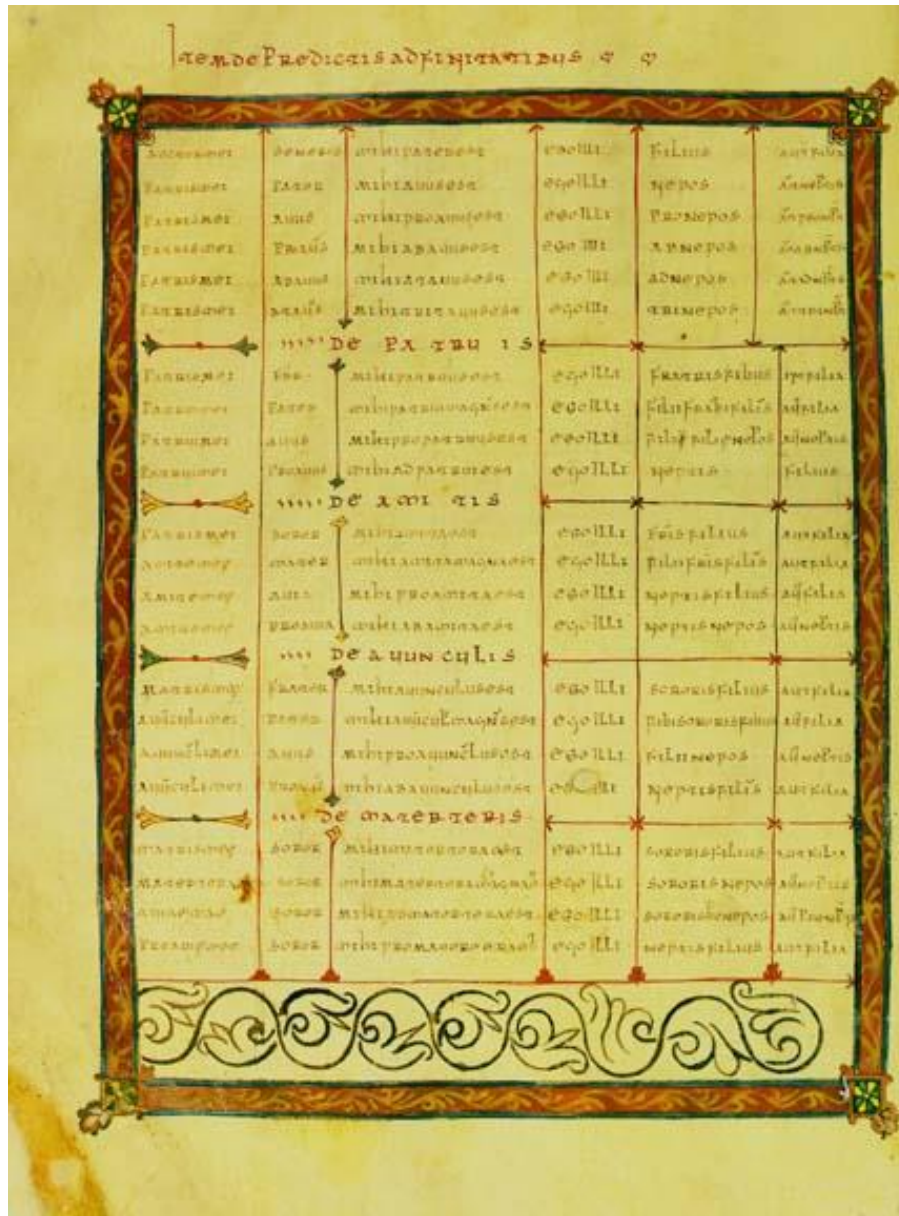
Tabuľka Antikrista (Beatus Cardeña, okolo 1180)

Tabuľka antikrista (Beatus Corsini, 1151-1200)



Tabuľka antikrista (Beatus Fanlo, faksimile, 17.st.)

tabuľka genealogická - *genealogická tabuľka*
 tabuľka príbuznosti - *pozri strom príbuznosti*



Tabuľka príbuznosti (Beatus Escalada podľa Isidora zo Sevilly: 9.Kniha Etymologie; pol. 10.st.)

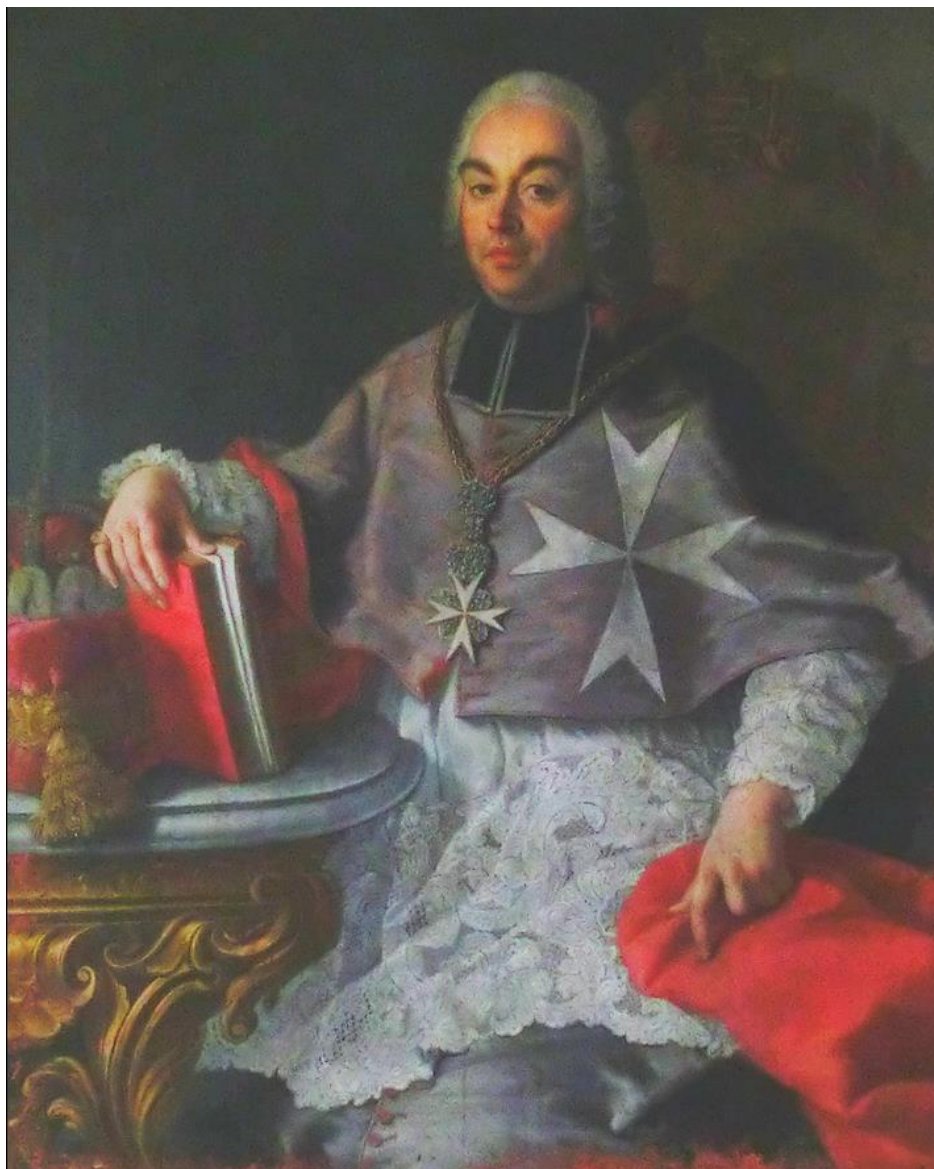
tabuľka s erbom - štítok; tabuľka skla s namaľovaným *znakom* (pozri *vitráž*) určitej osoby alebo skupiny osôb ako *donátora* pre verejnú budovu; spojená s istým finančným *darom*; najmä vo Švajčiarsku 15.-16.st.

tabuľky (kolárik) - lat. *biffy*; môžu byť súčasťou odevu kňazov (v súčasnosti najmä protestantských), sudcov (aj advokátov, či prokurátorov v niektorých krajinách) a akademických odevov; názov „tabuľky“ podľa niektorých výkladov odkazuje na dve „biblické tabule“ - dosky so zápisom *desatora Božích prikázaní*, ktoré dostal *Mojžiš* na vrchu *Sinaj*; tabuľky ako súčasť slávnostného odevu potom symbolizujú úrad daný od Boha, ako tomu bolo u *Mojžiša*; majú podobu dvoch, zvyčajne bielych (alebo čiernych), obdĺžnikových kusov látky, ktoré sú uviazané okolo krku; kňazské tabuľky sú zvyčajne označované ako *kazateľské tabuľky*, *ženevské tabuľky*, *laple*, alebo len (*kňazské*) *tabuľky*; tabuľky, nosené spolu s taláre sudcov (atď.), sú označované ako *sudcovské tabuľky*, alebo jednoducho *tabuľky*; tabuľky boli katolíckym duchovenstvom používané najmä vo Francúzsku, a to až do 19.st.; postupne však boli nahradené na *klerikách* kolárikom; v súčasnosti katolícki kňazi tabuľky nepoužívajú, výnimku tvorí duchovní niektorých rádov (napr. členovia *Rytierskeho rádu krížovníkov s červenou hviezdou*); duchovní väčšiny protestantských cirkví (napr. reformovanej cirkvi, luteránskej cirkvi, či anglikánskej cirkvi) dodnes tabuľky na svojich klerikách nosia; pozri *rímsko-katolícke cirkevné oblečenie*

[https://cs.wikipedia.org/wiki/Tabulky_\(kol%C3%A1rek\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Tabulky_(kol%C3%A1rek))



G. van den Eeckhout: Predstavitelia debnárskeho a vinárskeho cechu v Amsterdame (1673)



Martin Davídek: Biskup Móric zo Sachsen-Zeitz s mozettou Rádu Maltézskych rytierov (1759)



H. Rigaud: Kardinál Guillaume Dubois (18.st.)



J. Rombauer: Ignác Aurel Fessler (1821)



Anonym: Sv. Severín z Norica (18.st.)



H. Daumier: Dvaja právnici v rozhovore (1856)



H. Daumier: Zdravý nemocný (1862-1863)

tabuľky hlinené - *hlinené tabuľky*

tabuľky Vizigótske - *Vizigótske tabuľky*

tabuľky voskové - *voskové tabuľky*

tabuľová klenba - *klenba tabuľová*

tabuľová maľba - *maľba tabuľová*

tabuľové sklo - *sklo tabuľové*

tabuľový idol - *idol tabuľový*

tabuľový strop - *strop tabuľový*

tabuľový vlys - *vlys doskový*

taburet - nízka čalúnená sedačka bez operadla; taburet užívaný najmä v 16.st. v Taliansku a na francúzskom dvore, neskoršie rozšírený v rôznych obmenách (*puf*) do ďalších krajín Európy; pozri *mobiliár*

Tacita - lat. – „Tichá“

-prívlastok rímskej bohyně *mlčania* a *ticha*, *Lary*; patrila medzi *Camenae*; jej kult pestoval v Ríme druhý rímsky kráľ Numa Pompilius (†673pr.Kr.); pozri *rímski bohovia*; *rímska mytológia*

Tacitus Publius Cornelius - (†116); rímsky politik a historik; pozri *fénix* (Heinz-Mohr); *Ježiš Kristus* (Nový biblický slovník); *Seneca*; *slina*

<http://it.wikipedia.org/wiki/Tacito>

tácka narodeninová - *narodeninová tácka*

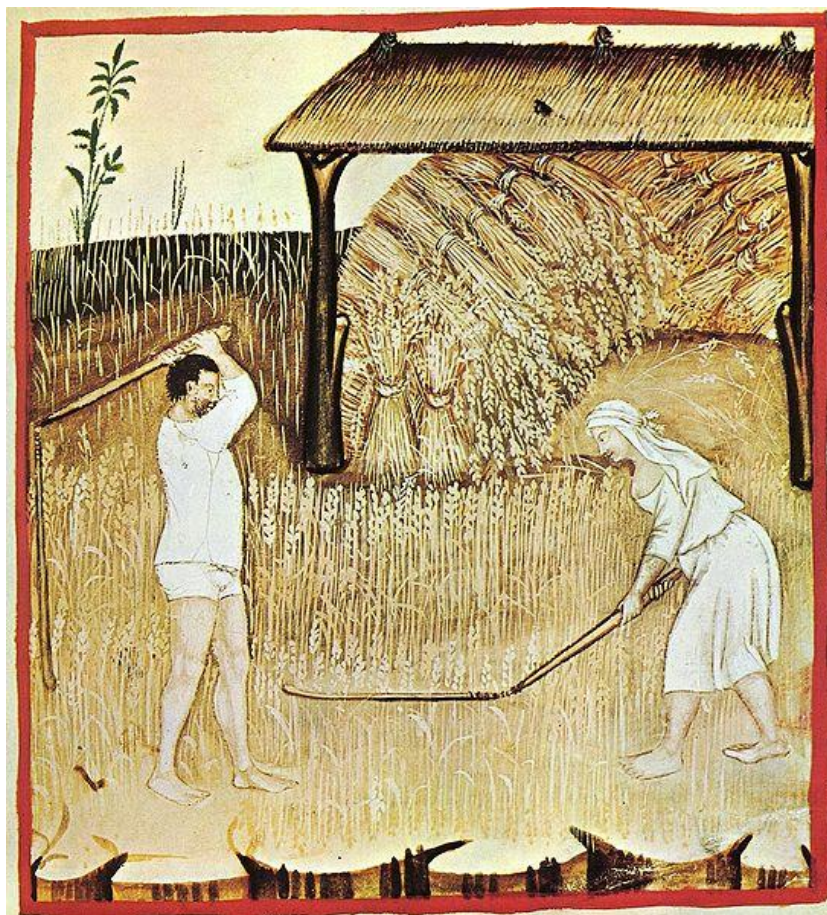
Tacuinum Sanitatis - pozri *dielo literárne*

http://en.wikipedia.org/wiki/Tacuinum_Sanitatis

https://www.google.sk/search?q=Taccuino+Sanitatis&aq=chrome..69i57j0l3j69i60.1779j0j7&sourceid=chrome&espv=210&es_sm=93&ie=UTF-8

[http://commons.wikimedia.org/wiki/File:31-](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:31-primavera.Taccuino_Sanitatis_Casanatense_4182..jpg?uselang=ru)

[primavera.Taccuino_Sanitatis_Casanatense_4182..jpg?uselang=ru](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:31-primavera.Taccuino_Sanitatis_Casanatense_4182..jpg?uselang=ru)



Mlátenie obilia (iluminácia z Tacuinum Sanitatis, 14.st.)

tači - v súvislosti s heslom *japonský meč*: skôr ceremoniálny meč, nosený šľachticmi a dvoranmi, hoci kvalita čepele je porovnateľná s bojovým mečom *katana*; tači sa nosil v závese a je omnoho bohatšie zdobený ako katana; rukoväť sa zvyčajne nepletala kožou; značený vždy na pravej strane čepele

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Ta%C4%8Di>



Tadeáš - apoštol *Juda Tadeáš*

TAKI 183 - jeden z najvplyvnejších writerov vo svojej histórii; jeho „tag“ bol krátky, vytvorený zo slova Demetaki, čo je grécka alternatíva pre jeho rodnému menu Demetrius a číslo 183 pochádza z jeho adresy na 183.ulici vo Washingtonu Heights; pozri *americkí umelci graffiti*

https://en.wikipedia.org/wiki/TAKI_183

<https://www.google.sk/search?q=Taki+183&espv=2&biw=1844&bih=995&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0ahUKewiFhLvjm4TLAhWhd5oKHXLyBw8QsAQIGQ&dpr=1>

https://www.google.sk/search?q=blaluca+street+graffiti&espv=2&biw=1844&bih=995&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0ahUKewjd4oCwnoTLAhVzb5oKHUBIAw8QsAQIQg#tbn=isch&tbs=rimg%3ACZgAZcKTG3hvIjkaCcsrWfbSDBSiMiCkV2JP151NX3xCSUmCHL2hgwYVWjFoFCYCjI9zbb6WGXN9vOqz4FE2ylzTCoSceRoJyytZ9tIETE7wp5mCKNaKhIJMFkUyIKRXYkRMtc-vlmLatgqEgk_1XnU1ffEJRFg3Xc4m_1BXMioSCSYIcvaGDBhVEcScI2OJZvqkKhIJJaMWgUJgKOX0RF5VUkcIig8AqEgnNtpvYZc328xH0n-wu-T0nxioSCarPgUTbKXXNMEUvGV2BWx5eS&q=blaluca%20street%20graffiti



TAKI 183 : Blaluca imidž (graffiti)



TAKI 183 : Bez názvu (2009)

Thaddeus Henry Jones - (†1929); írsky realistický maliar žánru a portrétista; zanechal množstvo krajinomalieb, žánrových scén a náboženských námetov; navyše jeho obrazy odrážajú dramatické udalosti vojny zeme v Írsku na konci 19.st.; pozri *írski maliari 19.st.*, *írski maliari 20.st.*, *írski portrétisti*, *realistickí maliari*

https://en.wikipedia.org/wiki/Henry_Jones_Thaddeus

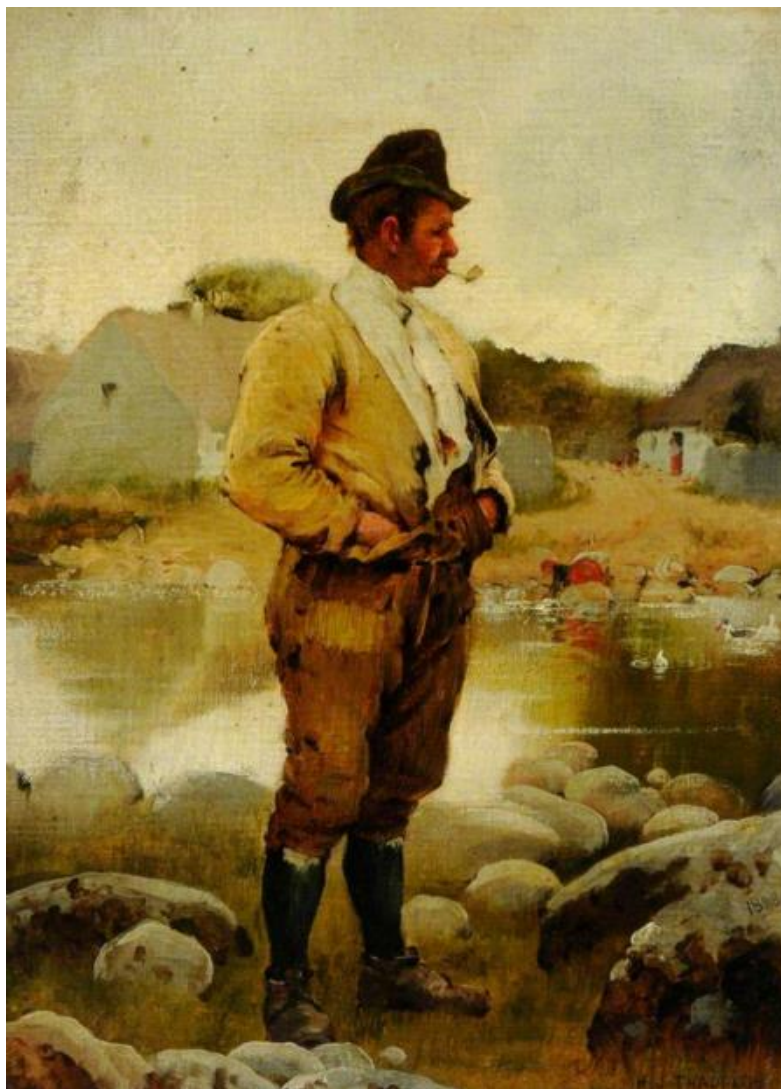
https://www.google.sk/search?q=Henry+Jones+Thaddeus&espy=2&biw=1849&bih=951&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0ahUKEwjW6Pn_sdnKAhUEFQ8KHWMzAbIQsAQIIQ



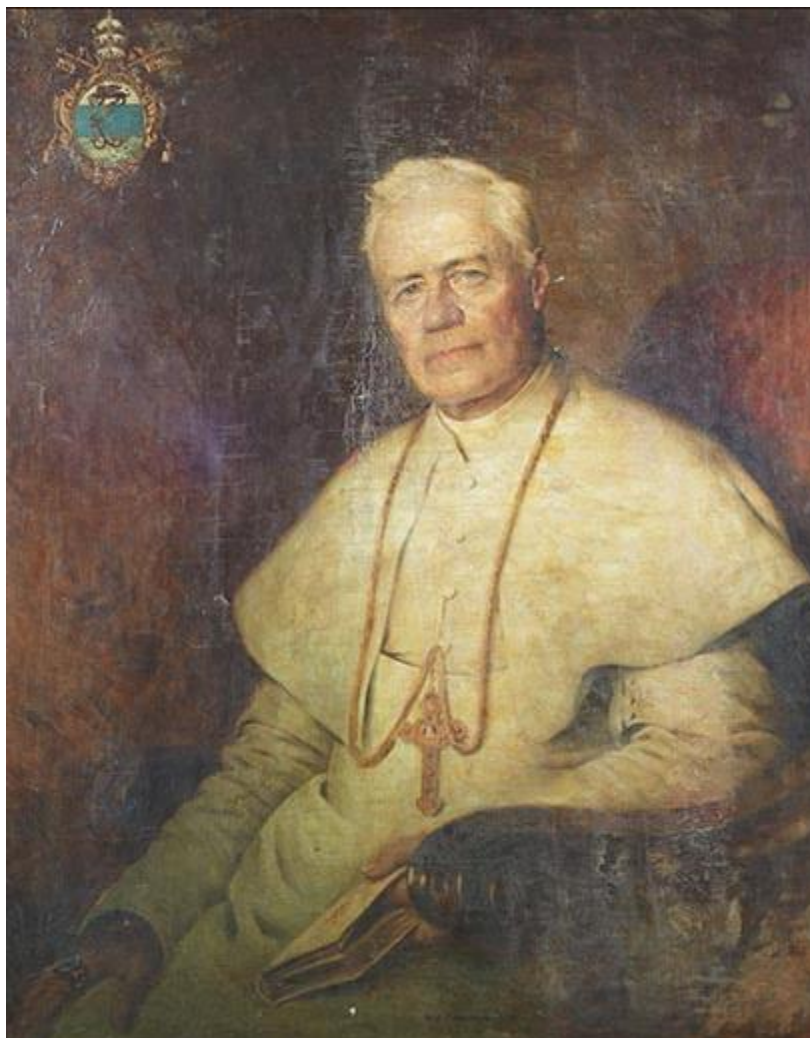
H. J. Thaddeus: Zranený pytlák (1881)



H. J. Thaddeus: Írske vyst'ahovanie (1889)



H. J. Thaddeus: Írsky sedliak (1888)



H. J. Thaddeus: Pápež Pius X (1903)

Taddy Romulus - (†1621); označovaný aj ako Romolo Ferrucci alebo Romulus Francesco Ferrucci, Romolo di Franceco Ferrucci del Taddy; taliansky umelec, aktívny v 1555-1621; vyučil sa kameňorezbárstvu (pozri *glyptika*) u svojho otca, ktorý sa zaslúžil o oživenie tohto starobylého umenia v neskorých rokoch 1500; Ferrucci rodina sa špecializovala na vzácnu oblasť *hardstone* rezbárstva a bola známa pre svoju schopnosť pracovať s *porfýrom*, materiálom takmer rovnako tvrdým ako *diamant*; rozkvet *Medicejskej rodiny*, ktorej láska k porfýru pochádzala z jej starobylého spojenia s helenistickým svetom, zabezpečila Ferrucciovcom jej priazeň; Ferrucci vyrábal výrobky v technike *pietra dura*, zhotovil portréty kráľa Henry IV a pápeža Klementa VIII na pamiatku kráľovského sobáša Marie de 'Medici; tiež zhotovil portrét Cosima I de 'Medici, ktorý mal pravdepodobne zdobiť princovu kaplnku; Ferrucci Del Taddy je najlepšie známy pre svoje zvieracie plastiky v záhrade Boboli vo Florencii

<http://www.getty.edu/art/collection/artists/3189/romolo-di-franceco-ferrucci-del-tadda-italian-active-1555-1621/>



J. Ligozzi (návrh), R. Ferrucci del Tadda (realizácia): Pápež Pápež Klement VIII (pietra dura, 16.st.)



Francesco Ferrucci (návrh), R. Ferrucci del Tadda (realizácia): Portrét Cosima I de 'Medici (pietra dura, 1598)

Tadž Mahal - urdsky محل تاج / tádž mahal – „korunný palác“

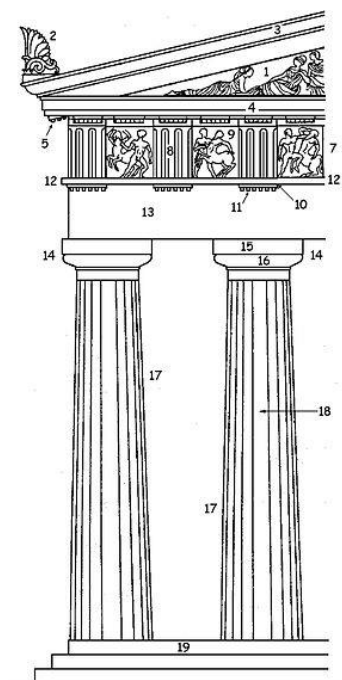
-*mauzóleum* manželky veľkého *Mogula* Šahdžahána I., Mumtázmahal; postavené pri Ágre 1632-1653 a predstavuje vrchol *mughalskej* architektúry v čase rozkvetu perzsko-timurského umenia (pozri *indická kultúra, Timur*); postavené z *mramoru* v tradičnom perzsko-islamskom štýle; mauzóleum stojí na mramorovej terase o dĺžke 94 m; pôdorys budovy štvorcový (dĺžka strany 57 m); kopula na priečelí s priemerom 18 m; pri každom zo štyroch hlavných priečelí je vysoký a široký *portál*, nad portálmi sú polovičné kupoly (*cípy klenby* vo forme včelieho plástu); mauzóleum na okrajoch obklopené *minaretmi*; v interiéri mramor zdobený polodrahokamami vo forme *arabesiek* a *girland* (pozri *parchin kari*); z čias vlády Šahdžahána I. pochádza aj ďalšia významná pamiatka *Pávi trón*; pozri *indické umenie, indická záhrada; náhrobok*;



Palác Tadž Mahal (Agra, 1632-1653)

taenia/tenia - gréc. lat. – „čelenka“

- 1.priebežný vodorovný pás, ktorý tvorí horný záver (č. 12) dórskeho *architrávu* (č. 13); pod taeniou sú v miestach *triglyfov* (č. 8) umiestené malé doštičky - *regulae* (č. 10) s radom šiestich kvapiek – *guttae* (č. 11); pozri *dórsky stĺpový poriadok*
- 2.všeobecne: plastický dekór v *rímse*
- 3.žliabok alebo pásová plôška medzi kvádrami; pozri *bosáž*



tenia (č. 12)

táflovanie - obkladanie stien a stropov drevenými doskami, najmä v severnej Európe v 15.-18.st.; často s bohatou *rezbárskou* výzdobou; pozri *artesonado*, *boiserie*; *palác hradný*; *drevo*; *ostenie*; tzv. *inkrustačný štýl*; *panneaux/ panó*

táflovaný strop - strop táflovaný

Tafnut - Tefnut

taft - z perzštiny; lesklá *tkanina* z umelého alebo prírodného *hodvábu* tkaná vždy v *plátrovej väzbe*; pozri *technika eludorická*; *textília*

tag - portorikánske ľudové umenie; opakované otláčanie znakov, ktoré pripomína rapový rytmus; postupnou *štylizáciou* a farebnou *kultiváciou* prispelo ku zrodu moderného *graffiti*; porovnaj *lettrizmus*; pozri *umenie portorikánske*

Tages - etruský a rímsky boh, syn alebo vnuk *Jupitera*, ktorý učil ľudí *veštiť*; pozri *veštenie*, *etruskí bohovi*

www: podľa legendy sa ľudom objavil počas *orby* v podobe dieťaťa s tvárou starca

<http://de.wikipedia.org/wiki/Tages>

tagg - pozri *graffiti*

t'ah štetca - charakteristický spôsob nanášania farby na plátno; vytvára *rukopis* umelca

t'ahaná keramika - keramika t'ahaná

Tahiti - najväčší ostrov Francúzskej *Polynézie*, ktorý leží v Tichom oceáne; pozri *P. Gauguin*

<http://www.flickr.com/photos/28433765@N07/8747292424/in/photostream/>

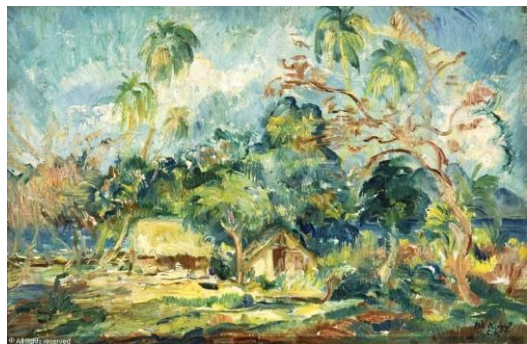


M. Kopf: Tahiti (1.pol.20.st.)



M. Kopf: Chatrče na Tahiti (1.pol.20.st.)

M. Kopf: Tahiti (1.pol.20.st.)



tahitské perly/čierne perly - tahitské perly, často označované ako čierne perly, sú veľmi cenené, pretože sú raritou; nikdy nemôžu byť masovo vyrábané, pretože, v zhode s väčšinou morských perál, ustrice môže mať iba jeden implantát a vytvoriť iba jednu perlu, zatiaľ čo sladkovodné mušle sú schopné prijať viac perlových implantátov; pred obdobím vzniku kultivovaných perál, prírodné čierne perly boli zriedkavé; na výrobu čiernych perál sa používa ustrica *Pinctada margaritifera*, ktorá sa

nachádza sa na Tahiti a mnohých ďalších tichomorských ostrovoch, vrátane Cookových ostrovov a Fidži a umelo sa pestuje v liahňach; čierne perly ustrice perlorodky *Pinctada maxima* nemožno nájsť v lagúnach, lebo žijú v hlbokých oceánskych stanovištiach a treba sa za nimi potápať; čierne perly sú veľmi zriedka úplne čierne: zvyčajne majú odtiene zelená, fialová, baklažánová, modrá, sivá, strieborná alebo dúhová

<https://en.wikipedia.org/wiki/Pearl>



M. J. Melendez: Elisavet Farnese, kráľovná Španielska (1718-1722)

Tahuantisua - v jazyku *Inkov* – „Krajina štyroch svetových strán“; pozri *Inkovia*
tachizmus - z franc. *tache* – „škvŕna“

-abstraktný smer v maliarstve a grafike 50.rokov 20.st.; francúzsky názov pre *abstraktný expresionizmus/art informel*; založený na princípe automatického kladenia škvŕn (v tomto smere blízky, ale aj istým predchodcom je Hartungov *lettrizmus* z 50.rokov); zdôrazňoval inštinktívnosť tvorivého aktu; vychádzal z metódy *surrealizmu* najmä z jeho psychického automatizmu; proti kompozičným zákonom postavil náhodnosť a hravosť; prvýkrát termín použil 1950 francúzsky kritik Seuphor v súvislosti s tvorbou *Wolsa*, Sauryho, Hartunga, Mathieua; ako umelecký smer od 50.rokov a počiatkom 60.rokov, rozvíjaný súčasne s americkou *akčnou maľbou*, čo je tiež jeden z názvov v USA používaný pre *abstraktný expresionizmus*; tachizmus niektorými historikmi umenia

zaradovaný do kontextu *parížskej školy*; pozri *strukáz, fokalk, materiálový obraz, maliari informelu a tachizmu*

<http://it.wikipedia.org/wiki/Tachisme>

<http://en.wikipedia.org/wiki/Tachisme>

tajchy - z nem. Teich; vodné nádrže vybudované najhustejšie v *Štiavnických vrchoch* za účelom získania energetických zdrojov; prvý tajch (Veľká vodárenská nádrž) už z r. 1500, posledný Štamposký tajch v 18.st.

http://sk.wikipedia.org/wiki/Tajch_%28stredn%C3%A9_Slovensko%29



J. Kollár: Jazerá pri Banskej Štiavnici (20.st.)

taille - šírka, napr. šírka stopy nástroja; pozri *ešop*

taille-directe/taj dyrekt - sochárske *dielo* spočívajúce v priamej realizácii umelca v definitívnom materiáli; vylučuje reprodukčnú techniku aj prácu podľa *modelu*; ako hnutie propagované koncom 19.st. Bernardom a Hildebrandom; v modernom umení za istý druh *taille directe* považovaná *pikáž*; pozri *sochárstvo*

taille-douce/taj dus – „mäkký rez“; líniový *mediryt* (aj *lept*), užívaný najmä v 19.st.; pozri *ešop*

Taisten - *Šimon z Taisten*

Tait - egyptská bohyňa tkáčstva a ochrankyňa posvätných rúch; pozri *egyptskí bohovia*; pozri *tkanie*

tajomstvo - pozri *kameň, drahokam, runa; Ján Evanjelista*

Tajomstvo siedmich hviezd - (*Zjavenie Jána, 1,20*); **Tajomstvo siedmich hviezd, ktoré si videl po mojej pravici, a siedmich zlatých svietnikov je toto: sedem hviezd sú anjeli siedmich cirkví.**

-alternatívny názov pre kapitolu *Sedem svietnikov* (1,12-16), odvodený z verša 1,20; pozri *Beatus Lorvao*

tajomstvo spovedné - *spovedné tajomstvo*

tajomstvo veľkonočné - *veľkonočné tajomstvo*

Takht-i-Sulayman - perzs. تخت سلیمان

www: je archeologická lokalita v Iráne, asi 400 km na západ od Teheránu; začiatky tunajších stavieb siahajú až do 5.tis.pr.Kr.; Tacht-i-Sulejmán bol dôležitým strediskom *Sasánovcov* i *zoroastrizmu* a zahŕňa cenné pozostatky stavieb; od r. 2003 je lokalita zapísaná do zoznamu svetového dedičstva *UNESCO*

Baleka v súvislosti s heslom *raj*: kultové stredisko pestujúce vodné a ohňové kulty; horské mesto kruhového pôdorysu o priemere 380m nad jazerom, obohané 15m vysokými múrmi a 37 ochrannými vežami; ležalo na náhornej planine v horách medzi Kaukazom a *Mezopotámio* v perzskom Azerbajdžane nad úrodnými vysokohorskými údoliami vo výške takmer 3tis. m; jeho poloha zaznamenaná na *mapách*; toto kultové stredisko sa stalo zárodočnou predstavou mýtov o zemskom *raji* nielen v kultúrach povodia *Tigridu* a *Eufratu* (Mezopotámia), Afriky a ich prostredníctvom aj Európy; pozri *bohovia vodní*, *bohovia ohňa*

takiltu - staroveký názov pre tmavofialový odtieň *purpuru*

talár - z lat. talus – „členok“; lat. tunica talaris

-pôvodne stredoveký dlhý, splývavý šat tmavej farby bez rukávov, siahajúci po členky; používa sa ako liturgické rúcho vo väčšine kresťanských cirkví, ako obradné rúcho pri akademických slávnostiach (promócia apod.) alebo ako služobný či stavovský odev sudcov, štátnych zástupcov a advokátov; na rozdiel od *alby* je takmer vždy čiernej farby; pozri *klerika/sutana*; *móda*; *jezuiti*; *ornát*

Taladius/Thaladius/Talassio/Talassus - v *rímskej mytológii* boh *sobáša*, obdoba gréckeho *Hymena*; pozri *rímski bohovia*

www: predtým, než si od Grékov prebrali boha Hymen, ktorý pre Rimanov nikdy nebol poetickým božstvom, mali vlastného národného boha Talasia, spojeného s najstaršími tradíciami *Ríma* založeného *Romulom* a s príbehom znásilnených *Sabiniek*; zdá sa, že jeho menom sa označoval mesiac *marec*, podobne ako tomu bolo pri panenskej blane pomenovanej podľa boha Hymena a spojenej s predstavou plodnosti; v primitívnych rímskych manželstvách zvolanie „Talassio!“ naznačovalo, že manželstvo bolo konzumované a chránené zákonom

talasokracia - z gréc. *θαλασσοκρατία*/thlasokratí – „vláda nad morom“

-grécka námorná moc v období približne 2 tis.pr.Kr.; pozri *grécka antická kultúra*

talayota - pl. *taulas*; typ megalitickej stavby na Baleárskych ostrovoch (Menorka); pozostáva z vertikálneho kameňa (*menhiru*), na ktorom je vodorovne položená kamenná doska; spolu vytvárajú *kamenný stôl*; pozri *megalit*

Eurotelevízia: talayoty na Menorke majú tvar obrovských kamenných veží *ihlanového* tvaru; boli postavené 2.-1.tis.pr.Kr.

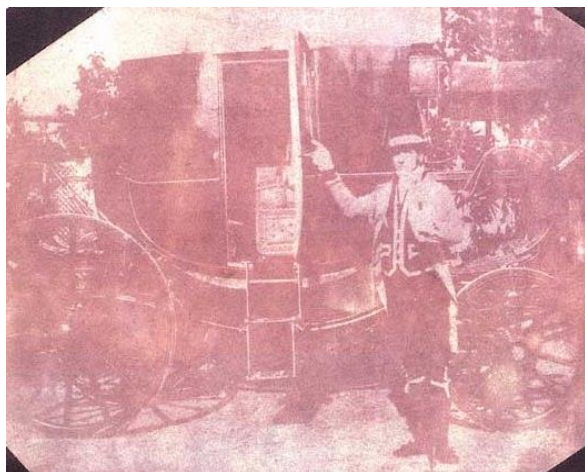


talayota (Menorka)

talbotypia - prvý spôsob zhotovovania fotografií z papierových *negatívov*; pozri *fotografovanie*

<http://sk.wikipedia.org/wiki/Kalotypia>

<http://de.wikipedia.org/wiki/Talbotypie>



W. H. Fox Talbot: Komorník (prvá talbotypia ľudskej postavy na papieri, 1840)

W. H. Fox Talbot: John Moffat (talbotypia, 1864)

Taleia - Thaleia/Thália

talek - mastek pravý

- talent** - 1.najvyššia váhová jednotka starého Grécka, *Egypta* a *Palestíny*, základ tzv. antickej meny; grécky
1.talent = 26kg; pozri *grécke mince, Akropolis* (Discovery)
2.v stredoveku počet 240 kusov *mincí*
3.prenesenie nadanie



A. Gentileschi: Prirodzený talent (1615-1616)